

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. Quid sit macula peccati, seu peccatum habituale personale?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

defectum qui sunt media ad ipsam, si non per se, saltem per accidens, ut diximus. Unde in forma, concessa Majori, distinguo Minorem: quod naturaliter homini convenit, non est effectus aut pœna peccati, si non supponatur impeditum per gratiam, concedo Minorem: si impeditum supponatur, nego Minorem, & Consequentiam.

17. Ad secundum respondeo veram esse Majorem de causa per se, falsam autem de causa per accidens: peccatum verò originale, ut diximus, non est causa per se mortis, & aliorum defectuum corporalium, sed per accidens tantum, & tanquam removens prohibens: unde illo dimisso in baptismo, potest perseverare in homine necessitas moriendi, non restituta per illum originali iustitiâ, quantum ad effectum ejus secundarium, qui erat perfectè subjicere corpus animæ, illudque per talem subjectionem reddere impassibile & immortale.

18. Ad tertium similiter distinguo Majorem: causa aequalis aequalem producit effectum, si sit causa per se, concedo Majorem: si sit causa tantum per accidens, nego Majorem. Solutio est D. Thomæ hic art. 5. ad 1. ubi sic ait: *Dicendum quod aequalitas cause perse, causat aequalem effectum... sed aequalitas causa removens prohibens non ostendit aequalitatem effectuum: si quis enim aequali impulsu divellat columnas, non sequitur quod lapides superpositi aequaliter moveantur, sed ille velocius movebitur, qui gravior erit secundum proprietatem suæ naturæ cui relinquitur, remoto prohibente. Sic igitur remota originali iustitiâ, natura corporis humani relicta est sibi: & secundum hoc, juxta diversitatem naturalis complexionis, quorundam corpora pluribus defectibus subjacent, quorundam verò paucioribus, quamvis existente originali peccato aequali.*

ARTICVLVS III.

Quid si macula peccati, seu peccatum habituale personale?

S. I.

Premittuntur quæ apud omnes sunt certa, & referuntur sententiâ.

19. SUPPONO primò, ex peccato præterito relinqui quandam maculam in anima peccatoris, per quam habitualiter dicitur maculata, immunda, Deo invisa; &c. Ita colligitur ex Scriptura, in qua peccatum frequentissimè appellatur macula, immunditia, sordes, &c. Item justificatio, quæ homo transfertur à statu peccati, ablutio & mundatio dicitur, ut patet ex illo Ezechiel. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Præterea, ut discurrit D. Thomas hic art. 1. macula in rebus spiritualibus dicitur ad similitudinem macule in rebus corporalibus. Sicut ergo corpus aliquod maculari dicitur, quando ex contactu & commixtione alterius, nativum amittit splendorem seu nitorem, ut vestis, cum inficitur luto vel oleo: ita anima maculam spiritualem contrahit, dum inordinato voluntatis affectu, qui est veluti quidam animæ tactus, creature adherens, perdit nitorem & splendorem, quem habet ex refulgentiâ divini

luminis, scilicet sapientiæ & gratiæ, per quam ab bonè & decenter agendum perficitur. Unde Augustinus (ab eodem S. Doctore opusc. 61. cap. 13. relatus) ait quod *anima media inter Deum & creaturas, conversione ad Deum illuminatur, melioratur, & perficitur: conversione ad creaturas obtenebratur, deterioratur, & corrumpitur.*

Hanc rationem confirmat & magis illustrat S. Doctor hic qu. 86. art. 1. resp. ad 2. ex differentia quæ inter intellectum & voluntatem reperitur: Nam *actio intellectus (inquit) perficitur secundum quod res intelligibiles sunt in intellectu per modum ipsius intellectus, & ideo intellectus ex eis non inficitur, sed magis perficitur. Sed actus voluntatis consistit in motu ad ipsas res, ita quod amorrei amara animam congluinat: & ex hoc anima maculatur, quando inordinate inheret; secundum illud Osee 9. facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.*

Suppono secundò, hanc maculam remanere in homine, donec peccatum à qua causatur fuerit remissum, & infusa anima gratia justificans; ut patet ex illo Iosue 22. *Peccastis in Beelphegor, & usque in præsentem diem macula hujus sceleris in vobis permanet.*

Suppono tertio, maculam peccati mortalis, de qua solum agimus in præsentem, esse idem omnino quod peccatum habituale, & solo nomine distingui, quamvis inter hæc duo nomina unum altero magis vel minus rem explicet: in hoc enim quod est exprimere Dei offensam, adhuc per penitentiam non retrahatur, videtur antecellere hoc nomen, *peccatum habituale*: in hoc verò quod est significare turpitudinem & privationem nitore debiti subjecto, videtur quod hoc nomen, *macula*, excedit. Ratio hujus suppositionis evidens est: nam esse maculatum & immundum coram Deo (quod est effectus formalis macule) nihil aliud est, quàm esse peccatis coinquinatum, & esse Deo injuriosum & offensum; quod est effectus formalis peccati habitualis: ubi autem effectus formalis est idem, eadem debet esse forma vel quasi forma tribuens talem effectum. Unde Theologi his temporibus maculam peccati, & peccatum habituale, pro eodem indifferenter usurpant: apud antiquos verò complexum illud, *peccatum habituale*, non erat in usu (ideoque apud S. Thomam nusquam reperitur, nec Bergomenis in sua tabula aurea ejus mentionem facit) sed nomen peccati ad solum actuale vel originale restringebant, & quod nos peccatum habituale dicimus, illi non nisi peccati maculam appellabant.

Suppono ultimò, peccatum habituale aliud esse originale, quod per generationem transfunditur, & resultat in nobis ex peccato actuali Adami, quo Dei præceptum in paradiso terrestri violavit, de quo fusè egimus disputatione præcedenti: aliud personale, quod resultat ex peccato actuali à nobis commissio, & in nobis remanet, donec per contritionem & infusionem gratiæ auferatur: & de isto in præsentem disputamus, & inquirimus quid illud sit, sive in quo formaliter consistat?

Variè circa hoc opinantur Authores. Scotus in 4. dist. 14. qu. 1. asserit maculam peccati consistere in ordinatione passiva ad penam ut disconveniēti animæ, seu in relatione rationis resultante in anima, propter culpam commissam; quam dicit appellari maculam, reatum, & of-

fenfam, diversa ratione: Nam quatenus respicit animam, & est illi disconveniens, dicitur macula; quatenus refertur ad pœnam, appellatur reatus seu obligatio pœnæ; quatenus verò provenit ex actione divinæ voluntatis ordinantis peccatorem ad pœnam, vocatur offensa. Scotum sequuntur Gabriel, Major, Almainus, & alij Nominales, quamvis in modo explicandi talem doctrinam, nonnihil dividantur.

Alij docent cum Vazque hic disp. 139. cap. 5. hominem transacto actu peccati non denominari habitualiter peccatorem ab aliquo sibi intrinseco, sed ab extrinseco, nempe à peccato actuali præterito, quod etsi physicè transierit, moraliter tamen perseverare censetur, donec per penitentiam retractetur, & per infusionem gratiæ tollatur: unde illi Authores maculam peccati, seu peccatum habituale, in sola denominatione extrinseca, proveniente à peccato præterito non retractato, consistere asseverant.

Alij verò illud ponunt in aliquo habitu, quo anima & voluntas manent conversæ habitualiter ad bonum commutabile sicut ad finem ultimum, & à Deo averse. Ita Lorca, Martinez, Nuño, & alij, qui docent peccatum originale consistere in conversione habituali ad creaturam: eodem enim modo, servatâ proportione, de peccato habituali personali philosophandum existimant.

Denique S. Thomas hic art. 1. & 2. & alibi passim, asserit maculam peccati non esse aliquid positivum, sed formaliter consistere in privatione nitoris animæ in ordine ad suam causam, quæ est peccatum actuale. Unde sit

S. II.

Confutantur tres prima sententia, & quarta statuitur.

24. **D**ico primò, maculam peccati non esse ordinationem passivam ad pœnam peccato debitam.

Probaturs conclusio multipliciter. In primis enim prius intelligitur in homine macula ex peccato relicta, quam deputatio ad pœnam; ideò enim quis deputatur ad pœnam, quia est culpabilis seu peccator, & peccati maculâ infectus: Ergo deputatio seu ordinatio passiva ad pœnam non est ipsa macula peccati, sed ipsam prius saltem naturâ supponit. Unde D. Thomas in 2. dist. 42. in exposit. textus ait *quod macula est medium inter actum peccati & reatum, quasi effectus actus, & fundamentum reatus.*

Probaturs secundò: Etsi Deus statuisset nullam inferre pœnam peccato, adhuc esset anima post actum peccati maculata, immunda, & in statu peccati: Ergo macula propriè non est ordinatio ad pœnam.

Tertiò: Dammati in inferno novas maculas contrahunt ex peccatis quæ ibi continuè committunt; & tamen cum non sint amplius in statu demerendi, utpote in termino existentes, non ordinantur à Deo ad novam pœnam: Ergo idem quod prius.

Quartò: Remissâ culpâ, & ablata maculâ, adhuc remanere potest ordinatio ad pœnam, quia in iustificatione non semper pœna omnino remittitur, sed mutatur æterna in temporalem, juxta illud Augustini: *Ne culpa putaretur parva, si cum ea finiretur & pœna, prolixiorum esse voluit pœnam, quam culpam: temporaliter enim*

detinet pœna, quem jam reum ad damnationem non detinet culpa. Ergo macula peccati non consistit in ordinatione ad pœnam.

Denique macula apud omnes est de genere mali culpæ, cum sit ipsum habituale peccatum, atque adeò nequit ab aliquo Dei actu, sive per modum effectus, sive per modum denominationis provenire: ordinatio verò passiva peccatoris ad pœnam, procul dubio est de genere boni; nam bonum & iustum est peccatorem ad pœnam destinari, imò est effectus vel denominatio ipsius actus divini destinantis: igitur ratio maculæ consistere nequit in tali ordinatione.

Hæ rationes adeò convincentes sunt ad demonstrandum peccatum habituale non consistere in deputacione passiva ad pœnam, ut Scotiste suum Magistrum interpretari conentur, & assentiant ipsum per ordinem seu deputacionem ad pœnam intellexisse pœnæ condignitatem, & in ea collocasse essentiam peccati habitualis. Verùm hæc interpretatio non juvat, nec sententiam Scoti probabiliorum reddit: Nam condignitas pœnæ est proprietas consequens culpam, sicut condignitas præmij consequitur bonitatem moralem actus meritorij: Ergo essentia peccati habitualis consistere nequit in reatu seu deputacione ad pœnam, accepta pro condignitate pœnæ.

Confirmatur: Non ideò aliquis est peccator, quia est dignus pœnâ, sed potius e contra dignus est pœnâ, quia est peccator: Ergo peccatum habituale non consistit in condignitate pœnæ.

Dico secundò, maculam peccati, seu peccatum habituale, non esse solam denominationem extrinsecam, desumptam à peccato actuali præterito.

Probaturs primò: Peccatum habituale originale est aliquid nobis intrinsecum, & distinctum à peccato actuali Adami, atque ab eo derivatum, ut contra Pighium, & Catharinum disputatione præcedenti ostendimus: Ergo similiter peccatum habituale personale erit aliquid nobis intrinsecum, distinctum à peccato actuali præterito, & non sola denominatio extrinseca ab illo petita. Consequentia patet: Tum quia peccatum habituale personale non minùs debet esse intrinsecum; nec minùs afficere physicè peccatorem adultum, quam peccatum habituale originale afficit parvulum: Tum etiam, quia si peccatum actuale Adami vim habet transfundendi in posteros aliquid habituale intrinsecum, quod verè & propriè peccatum sit, verèque & intrinsecè illos denominet peccatores, à fortiori relinquere debuit in Adamo aliquid habituale intrinsecum, per quod verè & propriè peccator diceretur: cumque eadem sit ratio de peccato actuali aliorum hominum, dicendum est ex eo aliquid intrinsecum derivari, quo peccatores denominantur, & quod macula peccati, seu peccatum habituale dicitur.

Probaturs secundò conclusio: Denominatio exprimens permanentiam & statum, seu modum essendi fixum & quietum, non potest sumi ab eo quod est transiens, & se habet per modum tendentiæ & motus; nam inter denominationem & formam denominantem debet esse proportio quantum ad modum essendi: Sed denominatio injusti & peccatoris dicit aliquid permanens, & fixum ac quietum; peccatum verò actuale est quid transiens, & dicit fluxum & tendentiam in aliud: Ergo denominatio peccatoris non sumitur

tur ab actu peccati præterito, sed ex aliquo ter-
mino intrinseco ab ipso in anima peccatoris re-
licto, & in ipsa habitualiter permanente, donec
per gratiam justificantem tollatur.

28. Confirmatur à simili: Ita se habet quoad præ-
sens denominatio peccatoris & iniusti ad for-
mam ex qua oritur, sicut opposita denominatio
iusti & sancti ad formam unde sumitur: Sed hæc
secunda denominatio, ex eo quod exprimit sta-
tum subjecti, & modum essendi in illo fixum &
permanentem, nequit desumi ab aliqua opera-
tione vel actu secundo, quantumvis optimo &
perfecto, sed solum à gratia justificante, quæ est
forma habitualis & permanens: Ergo neque illa
prima poterit ob eandem rationem desumi ab
actu pravo & peccaminoso, sed solum ab aliqua
ratione, quæ sit habitualis & permanens, qualis
est gratia privatio.

29. Confirmatur ampliùs: Ab habitu vel forma
permanente non potest sumi immediatè denomi-
natio exprimens tendentiam & motum, uti est
denominatio peccantis, vel denominatio meren-
tis: Ergo neque ab eo quod est tendentia & mo-
tus, sicut sunt peccatum actuale, & actus chari-
tatis, sumi poterunt denominationes exprimen-
tes permanentiam & statum, uti exprimentur de-
nominatio peccatoris, & denominatio iusti.

Dico tertio, maculam peccati, seu peccatum
habituale, non esse habitum inclinantem volun-
tatem ad bonum commutabile ut ad ultimum
finem.

30. Probatum primò, ex D. Thoma in 4. dist. 18.
qu. 1. art. 2. in sed contra, ubi sic discurre: *Ex
peccato non remanet positivè aliquid in anima,
nisi dispositio vel habitus, que consequuntur pec-
catum ex parte actus, ex quo aliquid ponit: Sed
macula non est dispositio ex actu causata, nec ha-
bitus; quod patet ex hoc quod dispositio & habitus
possunt sine gratia destrui per contrariam consue-
tudinem... macula autem sine gratia non aufer-
tur: Ergo macula non ponit aliquid positivè in
anima.* Addo quod per justificationem tollitur
omnino macula, & tamen non tolluntur omnino
pravæ dispositiones & habitus vitiosi: Ergo ma-
cula non est prava aliqua dispositio vel habitus.

31. Probatum secundò: Finis ultimus peccatoris
est bonum proprium & privatum ipsius, ut pate-
bit disputatione sequenti: At circa bonum pro-
prium & privatum nullus constituitur habitus,
cum voluntas, utpote inclinatio totius suppositi,
sit circa tale bonum per se ipsam sufficienter
determinata, ut in tractatu de virtutibus osten-
sum est: Ergo macula peccati non potest consi-
stere in habitu inclinante voluntatem ad bonum
commutabile ut ad ultimum finem.

32. Probatum tertio: Habitus convertens volunta-
tem ad ultimum finem, debet illam sibi secun-
dum omnes inclinationes & affectus subjicere,
eamque adæquatè & totaliter tali fini subordi-
nare, cum ratio ultimi finis sine tali subjectione
& subordinatione salvari nequeat: Sed nullus
habitus à voluntate productus potest id præsta-
re, cum sit minoris & inferioris virtutis quam
ipsa voluntas, sicut omnis effectus æquivocus
est inferior suæ causæ: Ergo macula peccati non
potest consistere in habitu à voluntate producto,
ipsam inclinante seu convertente ad creaturam
tanquam ad ultimum finem.

33. Confirmatur: Idcirco habitus charitatis po-
test convertere nostram voluntatem ad Deum
sicut ad finem ultimum, quia cum non sit ejus

Tom. III.

effectus, neque virtute aut actibus ejus acquisi-
tus, sed participatio voluntatis divinæ, & à Deo
infusus, est omnino superior ipsa voluntate,
quam convertit, & hac ratione potest eam sibi,
& Deo ut ultimo fini adæquatè subjicere: Ergo
cum habitui malo hæc superioritas respectu vo-
luntatis peccantis nullo ex capite possit accide-
re, non est quo pacto eam plenè sibi subjiciat, &
ad creaturam tanquam ad finem ultimum incli-
net & convertat.

Denique suadetur conclusio: Habitus non
generantur, nec destruantur, nisi per plures actus
repetitos, ut communiter docent Philosophi:
Sed macula peccati per unicum actum peccami-
nosum caulatur in anima, & per unicum chari-
tatis & contritionis actum deletur: Ergo non est
habitus.

Dico ultimò, maculam peccati mortalis, seu
peccatum habituale, quatenus est morale, esse
privationem nitoris gratiæ sanctificantis, cum
respectu ad actum peccati præcedentem, à quo
causatur. Ita expressè docet S. Thomas variis in
locis: Nam hic qu. 86. art. 1. ad 3. sic ait: *Ma-
cula non est aliquid positivè in anima, nec signi-
ficat privationem solam, sed significat privatio-
nem quandam nitoris anima in ordine ad suam
causam, que est peccatum: & idèò diversa pec-
cata diversas maculas inducunt. Et est simile de
umbra, que est privatio luminis ex objecto alicu-
jus corporis, & secundum diversitatem corpo-
rum objectorum diversificantur umbra.* Et in 4.
dist. 18. qu. 1. art. 2. *Ipsa macula (inquit) quan-
tium in se est, nihil ponit de essentia sua nisi priva-
tionem gratiæ, sed ponitur causam obstaculum pec-
cati, quod obstat ad gratiæ receptionem, & propter
hoc etiam macula, tenebra dicitur.* Item qu. 3. de
potent. art. 6. ad 23. sic habet: *Dicendum quod
macula in anima non ponit naturam aliquam, sed
solum gratiæ privationem, tamen cum respectu ad
actum peccati præcedentem, qui hujus privationis
causa fuit, vel esse potuit.* Ex quibus locis non so-
lum habemus quòd macula nihil positivum di-
cat, sed etiam quòd sit privatio gratiæ cum con-
notatione ad suam causam, scilicet peccatum
actuale præcedens: si enim esset privatio sine
prædicto ordine, cum omnia peccata conveniant
ex parte aversionis & privationis gratiæ, sequer-
etur quòd omnium peccatorum esset una macu-
la, quod est absurdum: tot enim sunt maculæ,
quot peccata actualia quæ committuntur, ut
infra dicemus.

Potest etiam suaderi conclusio ratione: Primò
quia id quod primò & per se excluditur per justi-
ficationem, est macula peccati, seu peccatum ha-
bituale; cum justificatio impij sit remissio pecca-
torum, ut ostendit D. Thomas infra qu. 113. art.
1. Sed quod primò & per se per justificationem
excluditur, est privatio gratiæ, cum ejus infusio
sit terminus ad quem justificationis, ut Theologi
docent in tractatu de gratia, unde S. Doctor ibi-
dem art. 2. ait quod *non posset intelligi remissio
culpe, si non adesset infusio gratiæ*: Ergo macula
peccati, seu peccatum habituale, in privatione
nitoris gratiæ sanctificantis consistit.

Probatum secundò: Per illum homo constitui
debet peccator & iniustus habitualiter, ejus
oppositum constituit illum habitualiter sanctum
& justum; cum denominationes oppositæ à for-
mis seu rationibus oppositis petendæ sint: Sed
gratia sanctificans immediatè constituit homi-
nem sanctum & justum habitualiter: Ergo ejus

M m m

privatio immediatè illum denominat & constituit peccatorem & injustum habitualiter; & per consequens in tali privatione ipsum peccatum habituale formaliter & immediatè consistit.

38. Tertiò: Eodem proportionali modo philosophari debemus de peccato habituali personali, sicut de originali: Sed peccatum habituale originale in privatione iustitiæ originalis, ut voluntaria voluntate capitis, formaliter consistit, ut disputatione præcedenti vidimus: Ergo etiam peccatum habituale personale consistet in privatione gratiæ sanctificantis, ut voluntaria voluntate propria ejus qui illam habet.

39. Confirmatur: Sicut privatio originalis iustitiæ habet quicquid requiritur ut sit formaliter peccatum habituale originale, ut ibidem ostendimus; ita & privationi gratiæ sanctificantis nihil deest ex his quæ requiruntur ut sit peccatum habituale personale; est enim habitualis & voluntaria aversio à Deo ut sine ultimo & supernaturali, sicut ipsa gratia sanctificans est unio & conversio habitualis ad Deum ut finem ultimum & supernaturalem: Ergo &c.

40. Denique probatur conclusio: Cum peccatum habituale non consistat in deputatione ad penam, nec in denominatione extrinseca, desumpta à peccato actuali præterito, nec in habitu inclinante voluntatem ad bonum commutabile ut in ultimum finem, ut præcedentibus conclusionibus ostensum est, vix aliud restat per quod constituitur, quàm privatio gratiæ sanctificantis.

41. Adverte autem, me dixisse in conclusione, *peccatum habituale, quatenus mortale est*: quia si loquamur de peccato habituali secundum se, & abstrahendo à mortali, consistit in privatione conformitatis ad legem, seu rectitudinis rationis, talis enim privatio ex quocumque peccato in anima relinquitur; ex solo autem peccato mortali, privatio gratiæ sanctificantis causatur. Unde D. Thomas hic art. 1. utriusque privationis meminit, dum ait: *Anima hominis duplicem habet nitorem (quo privatur per peccatum) unum quidem ex refugentia luminis naturalis rationis, per quam dirigitur in suis actibus; alium verò ex refugentia divini luminis, scilicet sapientiæ & gratiæ, per quam etiam homo perficitur ab bonè & doctè agendum.*

S. III.

Præcipua objectiones solvuntur.

42. **O**BJICES primò: D. Thomas infra quæst. 113. art. 1. docet justificationem impij non esse simplicem mutationem, sed motum à contrario in contrarium, atque aded à positivo in positivum: Ergo censet peccatum habituale, quod est terminus à quo justificationis, esse aliquid positivum, & non solam privationem gratiæ sanctificantis. Unde qu. 28. de verit. art. 6. dicit quod *culpa aliquid ponit, & non solam absentiam gratiæ.*

43. Respondeo primò, D. Thomam non intendere, terminum à quo justificationis esse propriè & rigorosè contrarium, ut contingit in aliis motibus strictè sumptis, puta calefactionis, aut dealbationis; sed largè & impropiè, ut dici solent contraria quælibet opposita, inter quæ cadit medium, sive utrumque sit positivum, sive unum positivum & alterum privativum.

44. Secundò responderi potest, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo censet peccatum habituale esse quid positivum, secun-

dum id quod importat in recto, nego: secundum illud quod dicit in obliquo & de connotato, concedo: nam sub hac ratione importat peccatum actuale præteritum, ex quo habituale ortum duxit; & rationem offensæ Deo illata per actum peccati, & non solam absentiam seu privationem gratiæ. Ex quo patet solutio ad aliud testimonium ex quæst. 28. de verit. desumptum.

Objicies secundò: Si quis offendat aliquem Regem, post actum offensæ nihil aliud remanet quàm reatus, seu deputatio ad penam: Ergo similiter dum quis offendit Deum, post actum offensæ nihil remanet in peccatore quàm reatus penæ æternæ; & ita macula peccati nihil aliud erit quàm reatus seu deputatio ad penam æternam.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiæ, & paritatem. Ratio discriminis est, quia amicitia Regis nihil intrinsecum ponit in eo quem diligit, benè tamen amicitia Dei consistens in gratiæ & charitate: quare licet dum quis offendit Regem, & amicitiam ejus amittit, nihil intrinsecum perdat, benè tamen qui offendit Deum, amittit enim habitum gratiæ & charitatis; subindeque per talem offensam in eo causatur gratiæ privatio, quæ macula animæ dicitur, & sic in peccatore post actum peccati, præter reatum penæ æternæ, macula peccati remanet. Unde inter propositiones Michaëlis Baij, à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas, hæc erat 36. *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transiit autem actus, nihil remanet nisi reatus sive obligatio ad penam.*

Objicies tertiò: Homo transacto actu peccati, non solum manet habitualiter aversus à Deo, sed etiam conversus habitualiter ad creaturam, seu ad bonum commutabile tanquam in ultimum finem: Sed hæc conversio fieri nequit nisi per habitum positivum moraliter malum: Ergo in peccatore, transacto actu peccati, remanet prava aliqua dispositio, seu habitus inclinans & convertens voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, in quo peccatum habituale consistit. Major est certa, nam homo semper habet aliquem finem ultimum, cui adhæret vel in actu vel in habitu: Ergo sicut existens in statu gratiæ, est habitualiter conversus in Deum ut in finem ultimum; ita existens in statu peccati mortalis, erit conversus ad creaturam, seu ad bonum commutabile, tanquam ad ultimum finem. Minor verò suadetur: nam talis conversio ex ipso nomine importat & exprimit quid positivum, sicut aversio privationem; ex eo autem quod est ad bonum commutabile tanquam ad finem ultimum, atque aded perverfa & peccaminosa, debet fieri per aliquid de genere mali; cumque sit conversio habitualis, oportet ut positivum per quod fit, habeat rationem mali habitus.

Confirmatur: In voluntate peccatoris nihil aliud excogitari potest pro constituendâ tali conversione, nisi vel ipsa voluntatis natura, vel privatio habitus charitatis, per quem erat antea in Deum ut ultimum finem conversa, vel aliquis habitus vitiosus & pravus: Sed non constituitur per primum, natura enim voluntatis eadem est sub gratiâ, & sub peccato, & sub conversione tum ad Deum, tum ad commutabile bonum, & ita nequit per seipsam ullam ex his conversionibus constituere. Neque per secundum, quia conversio, ut dicebamus, ex ipso

nomine importat quid positivum, ac proinde per solam privationem nequit constitui: Ergo dicendum est tertium, videlicet constitui per habitum pravum & vitiosum.

49. Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem, concedo quidem conversionem peccatoris ad bonum commutabile esse quid positivum, & malam moraliter: sed nego inde sequi eam debere fieri per habitum pravum & vitiosum; quia (ut supra annotavimus) finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsius; ad rationem autem communem boni proprii voluntas per seipsam est sufficienter determinata, sicut qualibet alia potentia ad rationem communem sui objecti; & ita neque indiget habitu determinante seu inclinante erga tale bonum, neque est capax illius; ipsa quippe inclinatio essentialis præstat eminentius quicquid præstare possit habitus. Talis ergo conversio est ab inclinatione essentiali voluntatis (per quam ipsa est habitualiter conversa ad bonum proprium & privatum) non nudè & solitariè sumptâ, sed ut connotante privationem gratiæ & charitatis, per quam tale bonum redditur irreferibile ad Deum, subindeque habet rationem ultimi finis. Ex quo patet ad confirmationem: nam revera tam ipsa natura seu essentialis inclinatio voluntatis, quam privatio charitatis & gratiæ, concurrunt in conversione habituali peccatoris in suum ultimum finem, unaquæque suo modo; quia totum positivum quod in tali conversione reperitur, est ab ipsa inclinatione voluntatis in bonum proprium & privatum; perversio verò illius conversionis tota est ex privatione charitatis & gratiæ, impediende relationem ad bonum divinum, & cogente sistere in ipso bono proprio tanquam in ultimo fine.

50. Obijcies quartò: Peccatum actuale consistit in positiva tendentia ad objectum dissonum regulis morum, seu in actuali conversione ad bonum commutabile ut ad ultimum finem: Ergo peccatum habituale ex actuali relicto & causatum, in simili tendentia, seu conversione habituali debet consistere. Antecedens patet ex dictis in 3. disp. art. 1. Consequentia verò manifesta videtur ex paritate rationis.

51. Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam, & paritatem: idè enim peccatum actuale in tali tendentia seu conversione actuali formaliter consistit, quia primum quod in illo intelligitur est positiva tendentia in objectum prohibitum; privatio verò gratiæ aut rectitudinis actui debita, consequenter tantum & secundariò ad illud se habet: primum autem quod intelligitur in peccatore, remanens transfacto actu peccati, non est habitualis tendentia in objectum prohibitum, seu conversio habitualis ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, sed privatio gratiæ & charitatis, ex qua (ut supra ostendimus) oritur tota perversitas quæ in habituali conversione ad bonum proprium & privatum reperitur.

52. Obijcies quintò: Si quis in puris naturalibus peccaret, contraheret maculam: At tunc non esset privatio gratiæ, sed sola negatio, cum in tali statu natura humana ad ordinem gratiæ non esset elevata: Ergo macula peccati, seu peccatum habituale, non consistit in privatione gratiæ.

53. Huic argumento in primis responderi potest, nullum esse inconveniens dicere, peccatum ha-

Tom. III.

bituale in statu naturæ puræ fore alterius essentialis & rationis quàm modò est, ac proinde habiturum aliud constitutum, nempe privationem subjectionis seu conversionis habitualis in Deum ut ultimum finem naturalem.

Secundò dici potest, quòd sicut macula relicta ex secundo peccato mortali quod committitur, est privatio gratiæ, quia licet per accidens tale peccatum eam non destruat, eò quòd eam non inveniat in subjecto, per se tamen & ex natura sua est destructivum illius; ita similiter macula quam contraheret homo constitutus in puris naturalibus, si peccaret mortaliter, posset dici privatio gratiæ, quia illam excluderet, si in subjecto inveniret, & à Deo ut sine supernaturali averteret, si hominem ad talem finem ordinatum reperiret.

Objicies ultimò: Si macula peccati esset privatio gratiæ, sequerentur plura inconvenientia. Primum esset, quòd macula peccati, seu peccatum habituale, nullius esset determinatæ speciei in genere moris, cum privatio gratiæ secundum se ad nullam determinatam speciem moris pertineat. Secundum esset, quòd omnia peccata habitualia forent ejusdem rationis & speciei; privatio enim non aliter habet unitatem aut distinctionem, nisi juxta unitatem aut distinctionem formæ quæ privat: gratia autem sanctificans, non est, nec esse potest, nisi unitus speciei, ut dicitur in tractatu de gratia. Tertium esset, quòd qui commisit gravius peccatum, non haberet majorem seu deteriore maculam, quàm qui commisit minus grave; quia qui commisit minus grave, æquè privatur gratiâ, ac qui graviore se obstrinxit. Denique, cum privatio gratiæ non sit nisi una in unoquoque peccatore, si peccatum habituale in ea consistat, unum tantum erit in quolibet peccatore, etsi plura & diversa peccata actualia commiserit.

Ut solvatur hoc argumentum, & clarè ostendatur illa inconvenientia non sequi ex nostra sententia, duo breviter præmittenda sunt. Primum est, quòd privatio gratiæ duplicem dicit respectum, nempe ad gratiam quæ privat, & ad actum peccaminosum à quo causatur. Secundum est, quòd talis privatio non constituit peccatum habituale, quatenus præcisè dicit ordinem ad formam quæ privat, sed quatenus addit respectum ad illum actum qui fuit ejus causa, ut expressè docet S. Thomas locis infra referendis. Ex his clarè patebit prædicta inconvenientia non sequi ex nostra sententia. Unde

Ad primum negatur sequela: Licet enim privatio gratiæ, secundum se considerata, ad nullam determinatam speciem moris pertineat, si tamen consideretur in ordine ad suam causam, sic reductivè pertinet ad speciem, ad quam spectat peccatum actuale à quo causatur, furti videlicet, mœchiæ, aut gulæ, &c.

Ad secundum nego pariter sequelam: quia etsi privatio gratiæ materialiter, & quasi in esse rei, unius tantum sit speciei, formaliter tamen & in esse rationis constitutivæ peccati habitualis, multiplicatur, & distinguitur specie, juxta diversitatem specificam peccatorum actualium ex quibus resultat, ut docet S. Thomas hic art. 1. ad 5. his verbis: *Dicendum quod macula non est aliquid positivè in anima, nec significat privationem solam, sed significat privationem quandam vitioris anima in ordine ad suam causam, quæ est peccatum (scilicet actuale) & idè dicitur*

M m m ij

54.

55.

Disp. 2.
art. 4.
§. 3.
corol. 3.

56.

57.

58.

versa peccata diversas maculas inducunt. Et est simile de umbra, qua est privatio luminis ex obiecto alicujus corporis, & secundum diversitatem corporum obiectorum diversificantur umbra. Ex quo liquet tertium inconueniens non sequi ex nostra sententia: tantò enim macula peccati, ac privatio gratiæ, censetur deterior, quantò peccatum à quo caufatur, grauius est, & magis contrarium charitati.

59. Ad ultimum etiam patet solutio, cum enim peccatum habituale sit privatio gratiæ, ut dicit respectum ad actum à quo caufatur, tot sunt peccata habitualia in homine, quot sunt peccata actualia mortalia, quamvis omnia eandem gratiam auferant, ut docet D. Thomas in 2. dist. 32. B qu. 1. art. 1. ad 2. his verbis: *Cum omnium peccatorum mortalium genera hoc commune habeant quòd gratiam tollunt, non tamen omnium est una macula, sed diuersa, secundum quòd defectus gratiæ ad diuersas causas refertur: unde defectus gratiæ ex actu luxurie procedens, est macula illius peccati, & sic de aliis.* Et in 4. dist. 18. qu. 1. art. 2. quæstiunc. 1. ad 1. *Quamuis (inquit) quantum ad ipsam privationem gratiæ non differant macule peccatorum, differunt tamen quantum ad causam ex qua macula consequitur, & secundum hoc etiam quodlibet peccatum unam maculam addit, in quantum novum obstaculum gratiæ ponit.*

60. Ad complementum hujus quæstionis, quæres in quo consistat macula peccati venialis?

Respondeo illam consistere in privatione feruoris charitatis, seu in diminutione charitatis, quoad habilitatem & expeditionem ad eliciendos suos actus, & imperandum aliis virtutibus. Ita colligitur ex D. Thoma in 4. dist. 16. qu. 2. art. 2. quæstiunc. 1. ad 1. ubi distinguens inter maculam culpæ mortalis & venialis, sic ait: *Dicendum quòd macula potest esse dupliciter: uno modo per privationem pulchritudinis, & sic in veniali non manet aliqua macula, quia non tollit gratiam, qua est anima decor: alio modo per hoc quòd pulchritudo qua est gratia, impeditur ne exterius appareat, sicut per pulverem pulchritudo faciei fedatur: & talis macula est in veniali, quia impeditur decor gratiæ, ne in actibus exterius ostendatur.* Ex quo habetur, maculam peccati venialis non esse maculam simpliciter, sed tantum secundum quid: quia non fedat animam simpliciter, neque tollit formam per quam inest ei pulchritudo, scilicet gratiam & charitatem, sed tantum obnubilat & quasi tegit, ut minus reliceat & splendescat in actibus; habetque se ad animam existentem in gratia, sicut ad faciem venustam pulvis, quo non nihil sordescit, nec tamen ejus pulchritudo destruitur. Quo sensu dixit S. Leo Papa: *Dum per varias actiones vite hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundo pulvere etiam religiosa corda sordescere.*

Serm. 4.
Qua-
drages.

ARTICVLVS IV.

*Verum peccatum non solum maculam,
sed etiam reatum pœnæ inducat, &
in quo ille consistat?*

61. Dico primò, peccatum non solum maculam caufare in anima, sed etiam reatum pœnæ inducere. Conclusio est certa de fide: ex

variis enim Scripturæ locis colligitur, præsertim ex illo Matth. 5. *Qui dixerit fratri, suo fratre, reus erit gehennæ ignis.* Ratio etiam illam suadet: Nam reatus pœnæ sic se habet in peccatis, ut dignitas præmij in bonis operibus: Sed naturali lumine constat, honestam operationem dignam esse præmio: Ergo & peccatum supplicio. Præterea ut discurret D. Thomas hic qu. 87. art. 6. Recta ratio postulat, ut quando ab aliquò ordo seu æqualitas justitiæ violata est, ab ipso reintegretur & restauretur: Sed qui peccat, transgreditur ordinem & æqualitatem divinæ justitiæ, plus voluntati suæ indulgendo quam debeat: Ergo oportet ut hunc ordinem & æqualitatem restauret, & divinæ justitiæ satisfaciatur per æqualitatem pœnæ, juxta illud Apocal. 18. *Quantum se glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum,* sicque peccatum debitum pœnæ, seu reatum inducit.

Dico secundò, peccatorem per peccatum triplicem reatum pœnæ incurrere, juxta triplicem legem, in quam offendit. Primus nascitur, ex eo quòd contra ordinem rectæ rationis nobis à natura insitum & præscriptum agat: secundus, ex eo quòd agat contra legem humanam: tertius, quòd contra divinam. Primus, seu prima pœna, est remorsus conscientiæ, aut, ut loquuntur Theologi, synderesis, que nobis à natura impressa est, & nunquam in ea extinguitur; unde Seneca: *Conscientiæ est frantum ante peccatum, & flagellum post peccatum.* Cui etiam consonat illud Augustini: *In teipso est flagellum tuum, sic vindicatur in rebellem aduersus Deum, ut ipse sibi sit bellum, qui noluit pacem habere cum Deo.* Secunda pœna est temporalis, que ab humano iudice in hac vita infligitur. Tertia denique est æterna, cuius Deus est auctor, cum ignem inferni, quo in æternum cruciantur peccatores, creauerit. Ita discurret S. Doctor art. 1. eisdem qu. 87.

Dico tertio, reatum non esse ordinationem ad pœnam, sed obligationem seu condignitatem ad pœnam sustinendam.

Probat: Sicut honesta operatio prius est digna præmio, quam ad præmium ordinetur (ideò enim ad præmium ordinatur, quia est præmio proportionata, & eò digna) ita operatio mala, priusquam ordinetur ad supplicium, est digna pœnâ; imò ad illud non ordinatur, nisi quia est digna pœnâ, sicque reatum inducit: Ergo reatus non in ordinatione, seu deputatione ad pœnam, sed in obligatione, seu condignitate ad illam sustinendam formaliter consistit.

Confirmatur: Etsi Deus hominem, qui mortaliter delinquit, non destinaret ad pœnam (ut de lege absoluta potest) nihilominus haberet condignitatem & demeritum respectu illius; quia condignitas ad pœnam oritur ex ipsa culpa veluti ejus proprietas: Ergo in condignitate pœnæ, non verò in ordinatione seu deputatione ad illam, reatus pœnæ consistit.

Confirmatur amplius: Ordinatio ad pœnam est justa & bona, subindeque à Deo; reatus verò pœnæ est quid malum, & à Deo non est; non enim Deus facit hominem reum, aut pœnâ dignum: Ergo reatus non est ordinatio ad pœnam, sed condignitas seu demeritum illius.

In hoc conveniunt ferè omnes Theologi contra Scotum, qui, ut vidimus articulo præcedenti, tam maculam quam reatum constituit in ordinatione ad pœnam, quam dicit posse considerari ut disconuenientem animæ, & sic esse ejus ma-